

**Semlegesség és „egyensúlypolitika”
Szerbia katonai kapcsolataiban**

Neutrality and “balancing” in Serbia’s military ties

DR. HARANGOZÓ DÁNIEL

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Németh Ferenc és Orosz Anna

Szöveggondozás:

Gorácz Anikó

Tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Dr. Harangozó Dániel, 2020.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2020.

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.E-2020.89>

Összefoglalás: Szerbia a nyugat-balkáni államok közül az egyetlen, amely nem tagja a NATO-nak és távlatilag sem szándékozik azzá válni. Az ország 2007-ben meghirdetett katonai semlegessége több tényezővel magyarázható, és a szerb politikai vezetés számára többféle célt is szolgál. Az elemzés az ország NATO-val és tagállamaival, Oroszországgal, valamint Kínával fennálló katonai kapcsolatait vizsgálja az elmúlt négy évben, valamint arra a kérdésre keresi a választ, hogy milyen hangsúlyeltolódások voltak megfigyelhetők az említett három szereplő és Belgrád kapcsolatában.

Kulcsszavak: semlegesség, katonai együttműködés, NATO, szerb–orosz kapcsolatok, szerb–kínai kapcsolatok

Abstract: *The Republic of Serbia is the only Western Balkan state which is neither a member of NATO nor aims to join in the future. The military neutrality of the country, originally declared in 2007, can be explained by several reasons, and it serves several aims for the Serbian political leadership in the meantime. The present study reviews the defence cooperation between Serbia and the NATO and its member states, as well as Russia and China in the last few years. It also aims to investigate which changes of emphasis occurred in the relations between Belgrade and the aforementioned actors.*

Keywords: *military neutrality, defence cooperation, NATO, Serbia-Russia relations, Serbia-China relations*

BEVEZETŐ

Szerbia katonai semlegessége mint biztonságpolitikai opció egyfelől az 1999-es NATO-bombázás és a katonai szövetség ebből eredő társadalmi elutasíttottsága miatt vált a döntéshozók számára szükségessé, másfelől pedig Koszovó 2008-as függetlenné válása okán. Szerbia a koszovói függetlenség elleni nemzetközi fellépésben Oroszország politikai és diplomáciai támogatására szorult, ebből adódóan sem jöhetett szóba a katonai szövetséghez csatlakozás. Ezen túlmenően azonban a katonai semlegesség egyfajta instrumentális felfogásával is találkozhatunk: a szerb kormány külpolitikai eszközként, „ütőkártyaként” is felhasználta a semleges státuszt az EU és az USA, illetve a „nyugati” hatalmak (Oroszország és egyre növekvő mértékben Kína) közötti „egyensúlypolitika” keretében.

Jelen elemzés a katonai semlegesség gyakorlati megvalósulására szűkítve a vizsgálatot két kérdésre keresi a választ: hogyan alakultak a gyakorlatban a szerb védelmi-katonai kapcsolatok a három hatalom, illetve hatalmi csoport: a „nyugati világ” (NATO, NATO-tagállamok, közte az Egyesült Államok), Oroszország, valamint

Kína tekintetében, illetőleg milyen hangsúlyeltolódások voltak megfigyelhetők az említett három szereplő és Belgrád kapcsolatában. Az érintett időszak elsődlegesen a 2017–2020 közötti periódust öleli fel, esetenként azonban korábbi eseményekre is kitérünk, ha ez témánk szempontjából szükséges. Az elemzés terjedelmi okokból sem törekszik teljességre; a katonai kapcsolatokat leginkább három szempontból vizsgálja: az együttműködés formalizált módjai, a közös hadgyakorlatok és a katonai beszerzések, illetve a Szerbiának nyújtott katonai adományok. Szintén terjedelmi okokból e helyütt nem foglalkozunk a szerb részvétellel sem az Európai Unió közös biztonság- és védelempolitikájában. A védelmi-katonai kapcsolatok kontextusba helyezése érdekében érintőlegesen tárgyaljuk azokat a tágabb külpolitikai eseményeket Szerbia és a vizsgált három szereplő viszonyában, amelyek befolyásolták vagy befolyásolhatták a katonai kapcsolatok alakulását.

KÖZEL, DE MÉGIS TÁVOL? – SZERBIA KATONAI KAPCSOLATAI A NATO-VAL ÉS A NATO-TAGÁLLAMOKKAL

Annak ellenére, hogy Szerbia nem kíván NATO-taggá válni, nem beszélhetünk az intézményesített kapcsolatok hiányáról. Szerbia 2006 óta vesz részt a NATO Partnerség a békéért (*Partnership for Peace, PfP*) programjában, 2015-ben pedig az Egyéni partnerségi akciótervet (*Individual Partnership Action Plan, IPAP*) is elfogadta a szerb kormány, amely a NATO-val való formális kapcsolatok [legszorosabb](#) formája olyan államok számára, amelyek nem kívánnak a szövetség tagjai lenni. A második, 2020-tól érvényes IPAP elfogadására 2019 novemberében [került sor](#). Az IPAP keretében, a NATO Trust Fund társfinanszírozásával megvalósult projektek közé [tartozik](#) az a kragujevaci [létesítmény](#) is, amely a feleslegessé vált lőszeres és robbanóanyagok hatástalanítását és újrafeldolgozását végzi. A Belgrád és a NATO közötti kapcsolatok részét [képezi](#) az is, hogy a Koszovóban működő [KFOR](#) NATO-misszióra Szerbia már a koszovói biztonság garanciájaként tekint.

Az elmúlt években Szerbia két jelentősebb katonai beszerzése származott NATO-tagállamból. 2016-ban írták alá azt a [megállapodást](#), ami alapján a szerb kormány hat Airbus H145M típusú helikoptert vásárolt a hadsereg, és hármat a rendőrség számára. A helikopterek szállítását 2019-ben [kezdte meg](#) a gyártó. Aleksandar Vučić szerb és Emmanuel Macron francia államfők 2019. júliusi találkozásán pedig a Mistral rövid hatótávolságú légvédelmi rakétarendszer beszerzéséről [állapodtak meg](#). Szerbia kezdetben 18 egységet vásárolt, amelyeket [integrálni fognak](#) a fejlesztés alatt álló PASARS gépkocsira szerelhető légvédelmi üteghez is.

A NATO-tagországoktól Szerbia jelentős összegben kapott adományként is katonai felszereléseket. Az „adományozók” listáját az Egyesült Államok vezeti, amely 2007 és 2018 [között](#) 25 millió dollár értékben nyújtott adományt a szerb fegyveres erők számára. Az első ötben szerepel még Norvégia, Dánia és az Egyesült Királyság is.

Az utóbbi években a Szerbia és a NATO közötti katonai diplomáciai kapcsolatok is megélnékültek: 2019 folyamán Szerbiába [látogatott](#) egyebek mellett Todt T. Wolters, a szövetséges erők európai főparancsnoka (SACEUR), Stuart Peach, a NATO katonai bizottságának elnöke, valamint James Foggo, a NATO nápolyi összhaderőnemi parancsnokságának parancsnoka.

Annak ellenére, hogy a fentiek alapján meglehetősen aktívnak mondható Szerbia és a NATO katonai együttműködése, ez a szerbiai média és közvélemény percepciójában csak igen korlátozottan jelenik meg. A szerbiai sajtótermékekben a NATO általában semleges vagy [negatív](#) „tálalásban” tűnik fel, a NATO-val való együttműködés pozitív példái általában csekély figyelmet kapnak. Az elmúlt években [végzett közvélemény-kutatások alapján](#) a társadalom attitűdje is hasonló képet mutat: a válaszolók relatív többsége szerint Oroszország Szerbia legfontosabb katonai támogatója, míg sokan egyenesen azon az állásponton vannak, hogy az orosz fegyveres erők képességei jelentékenyebbek, mint a NATO-éi. Éppen ezért a 2019-ben elfogadott legújabb IPAP a nyilvános diplomácia erősítését is [célul tűzte ki](#).

A fent említett média- és közvéleménybeli percepció helytelenségére mutat rá a NATO és tagállamai, illetve Szerbia részvételével tartott hadgyakorlatok száma is. A szerb fegyveres erők a PfP-hez való 2006-os csatlakozás és 2018 között több mint 150 gyakorlaton [vettek részt](#) a NATO-val, illetve a NATO-tagállamokkal közösen, ugyanezen időszakban az Oroszországgal közös gyakorlatok száma csupán 12 volt. Az elmúlt évben 13 közös gyakorlatra került sor Szerbia és a NATO tagállamainak részvételével, és mindössze 4 Oroszországgal közösen. Hasonló tendenciát mutatnak a korábbi évek is: [2016-ban és 2017-ben](#) összesen 25 gyakorlatot tartottak a NATO- és PfP-tagállamokkal, míg négyet Oroszországgal.

SZERB–OROSZ KAPCSOLATOK – VALÓSÁG VAGY ILLÚZIÓ A „TÖRTÉNELMI SZÖVETSÉG”?

A szerbiai és a nemzetközi köztudatban is az a vélekedés terjedt el, hogy Szerbia és Oroszország történelmi és kulturális közösségre épülő, igen szoros szövetségi viszonyt ápol egymással. A jelenkori szerb–orosz együttműködés gyökerei valójában nem annyira a vallási-kulturális rokonságban, hanem a közelmúlt történelmében [keresendők](#), és mozgatórugói inkább pragmatikus, mintsem ideologikus jellegűek. Mint fentebb már említettük, eme együttműködés egyik magyarázata [Koszovó](#) kérdésében rejlik. [Mindaddig](#), amíg Koszovó státusza nem talál olyan megoldásra, amely mind Belgrád, mind pedig Pristina számára elfogadható, emellett pedig politikailag „eladható” a szerb közvélemény felé, a mindenkori szerb kormánynak [érdekében áll](#) Moszkva jóindulatát megőrizni. Ugyanakkor, mivel Oroszország számára Szerbia és a koszovói kérdés csupán egyetlen színterét képezi a Nyugattal, illetőleg az Egyesült Államokkal történő geopolitikai rivalizálásnak, az orosz

és a szerb érdekek eltérőek Koszovó státuszának megoldását illetően. Moszkva számára Koszovó státuszának megoldatlansága (az energetika mellett) balkáni befolyásának egyik kézzelfogható eszköze, és annak rendezését ideális esetben „összekötné” saját hatalmi céljainak megvalósításával, legyen szó a Krím-félsziget kérdéséről vagy az Oroszország elleni nyugati szankciókról. Mindez részben magyarázhatja, hogy az orosz–szerb kapcsolatok „kevésbé szívélyessé válása” egybeesik azzal az időszakkal (2018–19), amikor az Egyesült Államok megkísérelte saját közvetítésével újraindítani a megfeneklett Belgrád–Pristina dialógust. Nem javította a két ország kapcsolatát a 2019 novemberében napvilágra került kémügy sem (a belgrádi orosz nagykövetség egyik munkatársa több alkalommal pénzt adott át szerb katonatiszteknek). Mindemellett a két ország közötti kapcsolatok további megoldatlan pontja a Nišben működő orosz humanitárius központ státusza: az oroszok által kért diplomáciai mentességet Szerbia 2014 óta nem hajlandó megadni.

Mindezek alapján, noha a két ország védelmi együttműködése kétségkívül aktívnak tekinthető, a szerb–orosz katonai kapcsolatokról a szerb média által közvetített, illetve a szerb közvéleményben élő kép távolról sem felel meg a valóságnak.

A két ország a Szerb Haladó Párt (*Srpska napredna stranka*, SNS) 2012-es kormányra kerülését követően, 2013-ban kötött stratégiai partnerségi megállapodást, ugyanezen évben Szerbia megfigyelő státuszt kapott a posztszovjet államok egy részét tömörítő Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezetében (*Collective Security Treaty Organization*, CSTO) is.

Az orosz eredetű, Szerbia által újonnan beszerzett, illetve a használtan adományként kapott katonai eszközökről meg kell jegyeznünk, hogy nem minden esetben világos, mi tekinthető valóban „orosz adománynak”. A szerb hivatalos közlemények, illetve a médiabeli tudósítások adományként három tételt kezelnek: 6 db MIG-29 vadászgépet, 30 darab BRDM-2 felderítő járművet, illetve ugyancsak 30 db T-72 tankot, amelyekről még 2016-ban állapodott meg Zoran Đorđević akkori védelmi miniszter Oroszországgal. A 6 MIG-29, valamint további 4, a szerb légierő állományába tartozó, ugyanilyen típusú repülőgép felújítására és modernizálására összesen 185 millió eurót kellett fordítania a szerb államnak, így kérdéses, hogy mennyiben tekinthető tisztán adománynak ez a beszerzés.

A szerb haderő által eszközbeszerzésre fordított kiadások növekedésével párhuzamosan, 2015–2016-tól beszélhetünk jelentősebb orosz eredetű, kereskedelmi feltételek melletti katonai beszerzésekről. Szerbia két alkalommal: 2015-ben és 2018-ban Mi-17V többcélú helikoptereket, és ugyancsak 2018-ban 4 db Mi-35M harci helikoptert vásárolt Oroszországtól. Ezen túlmenően évek óta napirenden volt korszerű, orosz gyártmányú légvédelmi rakétarendszer beszerzése is: a szerb média az Sz-300, illetve a modernebb és komolyabb képességekkel rendelkező, de jóval drágább Sz-400 rendszer esetleges beszerzéséről tett rendszeresen említést.

A 2019 októberében az orosz és a szerb fegyveres erők részvételével Szerbiában tartott „Szláv Pajzs 2019” hadgyakorlaton egyebek mellett az orosz Sz-400, valamint Pancir Sz-1 rakétarendszerek is szerepet kaptak. Mindez olyan (szerb és orosz) sajtótájékoztatókra adott alapot, miszerint Belgrád az utóbbit, de akár

később az előbbi is szándékozná megvásárolni. A hadgyakorlatot követően valóban [született megállapodás](#) a [Pancir Sz-1](#) beszerzéséről: Szerbia 1 üteget (6 egység) vásárolt, amelynek szállítása [2020 folyamán](#) kezdődött meg.

Ami viszont az Sz-400-at illeti, Aleksandar Vučić államfő már a hadgyakorlat kapcsán cáfolta az erre vonatkozó értesítéseket, annak magas árára hivatkozva. Ezt követően az orosz és az Airbus-tól vásárolt helikopterek 2019. december 7-én tartott bemutatóján újságírói kérdésre [válaszolva](#) a szerb elnök ismét tagadta, hogy Szerbia akár az S-300, akár az S-400-as rendszer beszerzését tervezné. Noha a médiában megjelent találgatásokkal ellentétben az Sz-400 megvásárlása annak költsége miatt soha nem volt realitás, az olcsóbb Sz-300-zal kapcsolatos döntést befolyásolhatta az orosz fegyverexporttal kapcsolatos amerikai szankciós politika is. Matthew Palmer, a Nyugat-Balkánért felelős amerikai különmegbízott 2019 novemberében [felhívta](#) Szerbia figyelmét a szankciók lehetőségére bizonyos orosz fegyverrendszerek vásárlása esetén. Ugyanezen hónapban érkezett rutinlátogatásra Belgrádba Thomas Zarzecki, a vonatkozó amerikai jogszabály (Countering America's Adversaries Through Sanctions [Act](#)) betartásáért felelős osztályvezető a State Department részéről. Noha mind az amerikai nagykövetség [sajtóközleménye](#), mind pedig Ivica Dačić, akkori [szerb külügyminiszter](#) sietett leszögezni, hogy nincs napirenden a szankciók bevezetése az ország ellen, annak elvi lehetősége azonban valószínűleg nem került el a belgrádi döntéshozók figyelmét.

A 2014 novemberében [tartott](#) „Srem 2014” szerb–orosz közös gyakorlattól kezdve a szerb hadsereg évente néhány alkalommal vesz részt hadgyakorlaton Oroszország haderejével, ugyanakkor mint említettük, ezek [száma jóval alacsonyabb](#), mint a NATO-val vagy a NATO-tagállamokkal tartott gyakorlatoké. Oroszország és Belarusz mellett 2015-től Szerbia is részt vett az évente megrendezett „Szláv Testvériség” gyakorlatokon, amelyre 2019-ben [Szerbiában](#) került sor.

Az idei évben ugyanakkor Szerbia részvétele ezen a gyakorlaton újabb politikai, diplomáciai problémák forrásává vált. A „Szláv Testvériség 2020” hadgyakorlatot Belaruszban rendezték meg, és a 2020. augusztus 9-i szabálytalanságoktól kísért elnökválasztás miatt kialakuló politikai válság közepette az EU, valamint a nyugati államok is jelentős nyomást gyakoroltak Belgrádra annak érdekében, hogy álljon el a gyakorlaton való részvételtől. Néhány nappal annak kezdete előtt a szerb kormány ténylegesen döntést hozott arról, hogy a Szerb Hadsereg idén nem vesz részt a „Szláv Testvériség” gyakorlaton, és egyben bejelentette, [hat hónapra felfüggeszti](#) a külföldi államokkal közösen végzett gyakorlatokat. Érdeemes ugyanakkor megjegyezni, hogy a NATO-val és tagállamaival a szóban forgó időszakban nem tervezett gyakorlatokat Szerbia, ez a döntés tehát inkább az „arcvesztés” elkerülését [szolgálta](#). Aleksandar Vulin, az akkori védelmi miniszter a szerb katonai semlegességgel, valamint az országra az EU által helyezett „indokolatlan” nyomással [magyarázta](#) a döntést, ugyanakkor érdemes emlékeztetnünk rá, hogy a szerb–orosz viszony „kevésbé szívélyessé válására” utaló jelek már korábban is érezhetők voltak. Ezzel együtt egy szerb katonai elemző, Aleksandar Radić a kormány „egyensúlyozó” politikája szempontjából egyértelműen kudarcként [értékelte](#) a történeteket, amely arra mutat, hogy Belgrád távolodik Moszkvától.

„ACÉL BARÁTSÁG” KATONAI TÉREN IS? – SZERBIA ÉS A KÍNAI NÉPKÖZTÁRSASÁG

A Kínával való kapcsolat 2012-től, az SNS hatalomra kerülését követően vált egyre intenzívebbé, ugyanakkor már 2009-ben, a demokrata párti Boris Tadić elnök kormánya stratégiai együttműködési megállapodást kötött Pekinggel. A legutóbbi időszakig a szerb– kínai kooperáció többségében gazdasági jellegű volt: ebben fontos szerepet játszott a Xi Jinping kínai elnök által 2013-ban meghirdetett Övezet és út kezdeményezésben (*Belt and Road Initiative*, BRI) való részvétel, valamint bizonyos jelentős szerbiai vállalatok kínai cégek általi felvásárlása. A gazdasági kapcsolatokkal szemben a szerb–kínai katonai együttműködés szorosabbá válására csak az [elmúlt években](#) került sor. Első alkalommal Aleksandar Vučić egy 2017-es [kínai látogatása](#) alkalmával került terítékre katonai felszerelések gyártása Szerbiában a Poly Group Corporation védelmi ipari vállalat révén, ez az elképzelés azonban végül nem valósult meg. A szerb államfő 2018. szeptemberi pekingi útja során született az [első megállapodás](#) kínai katonai drónok megvásárlásáról, valamint a Szerbia katonai drónprogramjához szükséges technológiatranszferről. A szerb kormány 2019 szeptemberében [vásárolt](#) 9 darab CH-92A típusú kínai drónt, illetve a hozzá tartozó rakétákat. Ez az [ügylet](#) az első jelentősebb kínai fegyverszállítás Európába a hidegháború vége óta. A beszerzett drónokat, amelyeket 2020 nyarán [szállítottak le](#), Belgrád elsősorban [felderítő célra](#) kívánja alkalmazni, azonban csapásmérő feladatokra is alkalmasak. A drónok először a 2020. október 10-én [tartott](#) „Együttműködés 2020” [hadgyakorlaton](#) mutatkoztak be a szerb haderőben.

A fegyverkereskedelemért felelős Jugoimport SPDR vállalat 2020 augusztusában nyilvánosságra hozott éves jelentéséből egy potenciálisan jóval nagyobb beszerzésre is [fény derült](#): a vállalat adatai szerint 2019 folyamán megállapodás született az FK-3 [légvédelmi rakétarendszer](#) beszerzéséről a két ország között. Az információt a cég hivatalosan nem tagadta, augusztus 11-én Vučić elnök azonban úgy [fogalmazott](#), a szerb kormány csak „fontolgatja” a fegyverrendszer megvásárlását. A FK-3 beszerzésének ügye nemzetközileg is élénk reakciókat váltott ki: a belgrádi amerikai nagykövetség a kínai fegyverrendszerek beszerzésével kapcsolatos kockázatokra [mutatott rá](#), az orosz [médiá](#) pedig Moszkva csalódottságát fejezte ki, hogy a szerb kormány választása nem az orosz Sz-300-as rendszerre esett. (Noha mint fentebb említettük, szerb politikusok már 2019 végén is beszéltek arról, hogy Belgrád nem fog sem Sz-300-at, sem pedig Sz-400-at vásárolni). A NATO [reakciója](#) relatíve visszafogott volt: az atlanti szövetség egy tisztviselője úgy fogalmazott, hogy nemzeti hatáskör, hogy Szerbia milyen forrásból szerez be katonai eszközöket, és a NATO tudomásul veszi az ország döntését. A *Tango Six* szerb portál szeptember végi [információja](#) szerint továbbra sincs hivatalosan megerősítve, hogy valóban született-e döntés a FK-3 beszerzéséről. Amennyiben az ügylet mégis létrejön, Thaiföld után Szerbia lesz a

második Kínán kívüli vásárlója a Kínai Néphadsereg által (HQ-22 néven) [2014-től](#) rendszerbe állított fegyverrendszernek.

A kereskedelmi beszerzéseken túlmenően Kína a szerb haderő jelentős [donorai](#) közé is [tartozik](#): 2007 és 2018 között Szerbia 5,2 millió dollár értékben kapott adományként kínai katonai felszereléseket.

Az utóbbi néhány évben a katonai diplomáciai kapcsolatok is [intenzívebbé váltak](#) a két ország között. 2018-ban Aleksandar Vulin, akkori szerb védelmi miniszter kínai kollégájához, Wei Fenghe tábornokhoz látogatott, 2019-ben pedig a Szerb Hadsereg vezérkari főnöke, Milan Mojsilović altábornagy fogadta Chen Bo újonnan kinevezett belgrádi kínai nagykövetet. Ugyanezen év szeptemberében belgrádi látogatásra [érkezett](#) Zhang Youxia, a kínai Központi Katonai Bizottság alelnöke, aki a szerb államfővel folytatott tárgyalásokat.

A katonai kapcsolatok élénkülése ellenére a szerb és kínai haderő részvételével tartott közös hadgyakorlatokra mindeztidáig nem került sor. Aleksandar Vulin, volt szerb védelmi miniszter 2019 decemberében a parlament ülésén [jelentette be](#), hogy várhatóan 2020-ban tartják meg az első közös hadgyakorlatot a két ország fegyveres ereje részvételével. A [különleges erők](#) számára szervezett gyakorlat azonban a koronavírus-járvány miatt egyelőre elmaradt. Nem ez lenne az első európai gyakorlat a kínai hadsereg részvételével: Németország és Kína orvosi alakulatai 2016 után 2019-ben már másodszer [rendeztek](#) közös gyakorlatot.

Szerbia és Kína belügyi és rendőri erői azonban már 2019-ben [tartottak](#) közös [terrorellenes gyakorlatot](#) a szerbiai Smederevóban, amely egy jelentős, kínai tulajdonú acélműnek is otthont ad. Megfigyelők szerint valószínűleg ez volt az első alkalom, hogy a kínai terrorelhárító erők Európában vettek részt gyakorlaton.

ÖSSZEGZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS

A vizsgált három hatalmi szereplő és Szerbia katonai kapcsolatainak elemzéséből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a katonai semlegesség vagy tömbön kívüliség Belgrád számára jelenleg [inkább retorikai fordulat](#) és politikai eszköz, mintsem következetesen érvényesített biztonságpolitikai orientáció. Ahogyan a szerb külpolitika fő [jellemvonása](#) a különböző hatalmi centrumok közötti folyamatos egyensúlyozás, a védelempolitikából is hiányzik a tudatos tervezés. Leginkább a katonai beszerzések terén érhető tetten a koherens képességfejlesztési koncepció hiánya, a beszerzések a pillanatnyi külpolitikai helyzetnek megfelelően alakulnak, és inkább tükröznek politikai szándékokat, mint katonai szakmai szempontokat. Az a tény, hogy a beszerzések számos különböző forrásból (nyugati államok, Oroszország, Kína), politikai szempontok alapján történnek, nemcsak a tervszerű képességfejlesztést nehezíti, hanem [kiszolgáltatottá](#) is teszi az országot abban az esetben, ha a jövőben hirtelen megromlana a viszonya valamelyik partnerével.

A katonai beszerzéseket a transzparencia jelentős, vagy szinte teljes hiánya jellemzi. Az e téren fennálló helyzetet jól illusztrálja, hogy egy potenciálisan nagy horderejű katonai beszerzés (az FK-3 légvédelmi rakétarendszer Kínából történő megvásárlása) egy állami vállalat éves beszámolójában szereplő odavetett néhány mondat révén kerül nyilvánosságra.

Noha a NATO-csatlakozás politikai-társadalmi okokból kifolyólag középtávon sem reális, a két fél közötti jelenlegi, akár intenzívnek is tekinthető kooperációs viszony láthatóan mindkét fél érdekeinek megfelel, így annak fennmaradására lehet számítani, különösen abban az esetben, ha a Szerbia és Koszovó közötti párbeszéd amerikai közvetítéssel (is) folytatódik.

Ahogy fentebb már szó volt róla, a szerbiai sajtóban tapasztalható oroszbarát retorikával ellentétben Szerbia és Oroszország katonai együttműködése a valóságban kevésbé intenzív. Annak ellenére, hogy jelen pillanatban Belgrád [távolodni látszik](#) Moszkvától mind katonai, mind politikai „fronton”, a Moszkvával való nyílt szembefordulás a jövőben sem valószínű több okból.

Egyfelől Oroszország és Putyin továbbra is [népszerű](#) a szerb társadalom bizonyos köreiből, különösképpen a pravoszláv-nacionalista beállítottságú szavazók körében, másfelől az oroszbarát erők jelentős pozíciókkal [bírnak](#) a hadsereg és a titkosszolgálatok soraiban is.

A Vučić-kormánynak a koszovói kérdés megoldásáig annak érdekében is szüksége van Moszkva [jóindulatának](#) – legalább részleges – [megőrzésére](#), hogy Oroszország esetleg ne tudjon [megtorpedözni](#) (például az ENSZ Biztonsági Tanácsában vétőjogát alkalmazva) egy létrejövő Belgrád–Pristina megállapodást. Végezetül, mint azt fentebb említettem, az elmúlt években vásárolt, illetve adományként kapott orosz fegyverek műszaki támogatása, és alkatrészellátása szempontjából is lényeges, hogy a szerb–oroszlátatok legalábbis kielégítő szinten maradjanak. A katonai együttműködés további fejlesztését azonban akadályozhatja a beszerzésekre vonatkozó amerikai szankciós fenyegetés, illetve, ha a jövőben Szerbia közelebb kerül az EU-hoz és az Egyesült Államokhoz, miközben azok Moszkvához fűződő kapcsolata tovább romlik.

A Oroszországgal való együttműködéssel szemben a kínai–szerb katonai kapcsolatok az utóbbi két-három évben váltak intenzívebbé. A szerb–kínai kapcsolatokat a COVID-19 világjárvány tovább erősítette, egyes esetekben kifejezetten a Moszkvával fenntartott kapcsolatok [rovására](#). A belgrádi kormány [Kína-politikája](#) azonban több szempontból is sérülékeny. Abban az esetben, ha a jövőben még inkább kiéleződnek az Egyesült Államok és Kína közötti feszültségek, könnyen lehetséges, hogy Szerbia a Kínából történő katonai beszerzésekkel kapcsolatban is olyan szankciós fenyegetésekkel nézhet szembe, mint Oroszország esetében. Az FK-3 rakétarendszer beszerzésével kapcsolatos amerikai figyelmeztetésekből is arra következtethetünk, hogy Washington valószínűleg nem nézné jó szemmel a kínai hadiipar további térnyerését Szerbiában. A szerb Kína-politikára ennél is nagyobb fenyegetést jelentene, ha a jelenlegi, az USA-val összehasonlítva „békülékenyebb” európai uniós Kína-politika a

jövőben „keményebbé” válna (különösképpen, hogy szerb megfigyelők [szerint](#) az Unió az elmúlt években a balkáni orosz aktivitást és jelenlétet komolyabbnak ítélte a valóságosnál, míg a kínai aktivitást és jelenlétet pedig „alábecsülte”. Hasonló véleményt [fogalmazott meg](#) korábban Johannes Hahn, a Juncker-bizottság bővítési biztosa is).

Mint azt az Európai Unió semleges státuszú tagállamainak példája mutatja, a katonai semlegesség nem összeegyeztethetetlen az uniós tagsággal, így ez a katonai orientáció Szerbia számára is valós és legitim opció lehet. Kérdéses ugyanakkor, hogy meddig tartható fenn a szerb kül- és biztonságpolitika jelenlegi félutas, a különböző hatalmi központok között lavírozó, Ljubodrag Stojadinović szerb újságíró [megfogalmazása](#) szerint egyesén „skizofrén” irányvonala. Az, hogy milyen irányba történik majd eltolódás ezen a területen, azonban nem csak Belgrádon múlik.